

בפני יושב ראש הוועדה, כב' המשנה לנשיאה חנן מלצר

התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר

באמצעות עוה"ד ד"ר אליעד שרגא ו/או תומר נאור
ו/או זהר אלטמן-רפאל ו/או שקד בן עמי
ו/או אלון ספיר
מרח' יפן 208 ירושלים
ת.ד. 4207 ירושלים 91043
טל': 02-5000073; פקס: 02-5000076

העותרת

- נ ג ד -

1. הליכוד – תנועה לאומית ליברלית

2. היועץ המשפטי לממשלה

המשיבים

עיקרי טיעון מטעם העותרת – התנועה למען איכות השלטון בישראל

לאור החלטות כב' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, המשנה לנשיאה חנן מלצר מיום 04.08.2019 ומיום 05.08.2019 בדבר קיום דיון בהליך שבכותרת, תתכבד העותרת להגיש עיקרי טיעון מטעמה בנושא, וכן לצרף חוות דעת מומחה של הפרופ' קרין נהון והכל כדלהלן:

1. ביום 31.07.2019 פנתה העותרת אל יו"ר הוועדה הנכבד במכתב ובו ביקשה כי יפעל על מנת למנוע את בקשת המשיבה 1 להצבת מצלמות בקלפיות במגזר הערבי.
2. פניה זו נעשתה בהמשך למספר פניות של העותרת אל יו"ר הוועדה הנכבד בעניין, עוד בתקופת מערכת הבחירות הקודמת לכנסת ה-21. העותרת מברכת על קיומו של דיון בעניין חשוב זה, ותבקש להביא טיעוניה באופן סדור ובקציר האומר בפני כב' יו"ר הוועדה, על מנת שמכלול טענותיה יהיה פרוש בפניו לקראת הדיון בהליך.
3. אשר על כן, תבקש העותרת להביא בתמצית טענותיה, ועל פי סדרן הבא:

א. הצבת מצלמות בקלפיות על ידי מפלגות, ובייחוד על ידי מפלגת השלטון, וכן על ידי כל גורם אשר אינו מוסמך לעשות כן, אינה עולה בקנה אחד עם ס' 4 לחוק יסוד: הכנסת שנוסחו "הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות, ויחסיות, לפי חוק הבחירות לכנסת...". שכן פוגעת בשוויון הליך הבחירות, פוגעת בחשאיות הבחירות, ופוגעת ביחסיות הבחירות.

ב. הצבת מצלמות בקלפיות על ידי מפלגות, או כל גורם אשר אינו מוסמך לעשות כן, עשויה לעלות לכדי עבירה על פי ס' 197 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין")

המטיל סנקציה פלילית על "המנסה למנוע, לחבל או להפריע בחירות ציבוריות - בכוח, בалиמות, באיומים או בכל מעשה שהוא עבירה לפי חוק זה."

ג. הצבת מצלמות בקלפיות על ידי מפלגות, או כל גורם אשר אינו מוסמך לעשות כן, עשויה לעלות לכדי עבירה לפי ס' 119(א)(3) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט-1969 (להלן: "חוק הבחירות לכנסת") הקובע סנקציה פלילית על "המפריע לבחור בהצבעה או המונע אותו מהצביע".

ד. הצבת מצלמות בקלפיות על ידי מפלגות, או כל גורם אשר אינו מוסמך לעשות כן, פוגעת באופן ישיר בזכות לבחור, ובעקיפין בזכות להבחר, שתי זכויות העומדות כזכויות חוקתיות מן המעלה הראשונה.

ה. אף כי נדרשת אכיפה על מנת לאפשר את הליך הבחירות התקין תוך שמירה על טוהר הבחירות בכלל הרשויות, ובין היתר במגזר הערבי – הפעלת אכיפה על ידי גורמים אזרחיים, ובוודאי גורמים פוליטיים בעלי אינטרס, עלול לפגוע ב"גרעין הקשה" של הזכויות המעוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

ו. הצבת מצלמות בקלפיות על ידי מפלגות איננה עולה בקנה אחד עם חוקי הבחירות הקובעים את דרך ניהול הבחירות, והמעגנים את האיזונים שיש לקיים בין הזכות לפרטיות לבין ההכרח לקיים הליך בחירות נקי ותקין.

ז. העותרת תומכת באכיפה פעילה מצד גורמי אכיפת החוק הרלוונטיים, ובכלל כד – משרד הפנים, משטרת ישראל, ועדת הבחירות המרכזית על מנת למנוע תופעות של פגיעה בטוהר הבחירות בכלל המגזרים השונים, ובתוכם גם במגזר הערבי, כאשר דומה כי האכיפה במגזר זה לקתה בחסר במערכות הבחירות האחרונות.

ח. אישור בקשת הליכוד לשוב ולבצע את ה"מבצע" התמוה, הפעם – בחסות וועדת הבחירות, יהווה הכשרה נורמטיבית של הפעולה, ובכך, הלכה למעשה, קבלה חברתית ופוליטית של דיכוי הצבעה של מגזר שלם.

ט. כן תבקש העותרת לצרף את חוות דעתה המקצועית של הפרופ' קרין נהון, ובפרט התייחסותה לפגיעה החמורה בפרטיות ולרבות הנזק השניוני והסיכונים הגלומים באיסוף מידע מצולם ויצירה – דה פקטו – של מאגר מידע שבבסיסו זהותם ותמונותיהם של מצביעים במגזר מסוים, וכן לחוסר החוקיות והמידתיות שבצעד שכזה.

***מצ"ב חוות דעתה של הפרופסור קרין נהון, מצורפת לעיקרי הטיעון ומסומנת "א"

א. רקע עובדתי

4. לאחר מערכת הבחירות לרשויות המקומיות שהתקיימה באוקטובר 2018, הגיעו אל העותרת מספר פניות של תושבי ערים וכפרים דרוזים וערביים בצפון הארץ, אשר הלינו על פגמים בניהול מערכת הבחירות באותם ערים וכפרים.

5. בין הפניות, עלו סוגיות של הפעלת אלימות כלפי מצביעים, התנכלויות, לחץ ואיומים. אף עלו סוגיות של ניסיונות התנקשות וחילופי ירי בטרם, במהלך או לאחר הבחירות, לעיתים מטעם

- מקורבי מועמדים מסויימים. חלק מן המקרים אף הובילו לפרישתם של מועמדים מותקפים ושל רשימות מסוימות מהתמודדות בבחירות.
6. לאור הפניות שהגיעו אל העותרת פנתה היא אל גורמי אכיפת החוק הרלוונטיים והגורמים האמונים על ניהול מערכת הבחירות התקינה: שר הפנים, המפקחת הארצית על הבחירות, מנהל אגף בכיר לעדות במשרד הפנים, משטרת ישראל, היועץ המשפטי לממשלה, יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, מבקר המדינה.
7. בפניותיה ציינה העותרת את חששה שמא התקיימה תת אכיפה בנושאים הקשורים לטוהר הבחירות במגזרים מסוימים וכי ליקויים אלו בהליך הבחירות התקין פוגעים באפשרות אזרחי המדינה לממש את זכויותיהם. העותרת אף ציינה כי ניתן היה לצפות שתתקיים אכיפה מעמיקה על מנת להבטיח את תקינות הליך הבחירות הדמוקרטי. כן ציינה העותרת מקרים נקודתיים שהגיעו אליה מאותן הפניות.
8. בהמשך, קיבלה העותרת תגובות ממספר גורמים, בין היתר ממבקרת הפנים במשרד הפנים וממשטרת ישראל, כאשר אלו פירטו את התהליכים שנעשו בעניין על מנת להבטיח ניהול של מערכת בחירות תקינה המאפשרת לכל אזרח המעוניין בכך, לממש את זכותו לבחור.
9. בין היתר, ציינה משטרת ישראל כי נפתחו תיקי חקירה רבים שעניינם עבירות פליליות שהתרחשו במערכת הבחירות, בין אם במגזר הערבי ובין אם במגזר היהודי. כן ציינה המשטרה כי התקיימה היערכות מודיעינית והוקמו צוותים ייעודיים שעסקו בזיהוי ואיתור מוקדם של תופעות פליליות על רקע הבחירות, הן בפן המודיעיני והן בפן החקירתי.
10. כן ציינה המשטרה כי **מונו צוותי חקירה שמיועדים לטפל בתיקי חקירה הקשורים לבחירות וכי נערך יום עיון מקצועי לחוקרים בו הועברו דגשים על הרגישות הנדרשת ועל הצורך בטיפול מהיר ואפקטיבי**. לבסוף ציינה המשטרה את שיתוף הפעולה שלה עם כלל הגורמים ואת הפקת הלקחים שיושמה בין מערכת הבחירות לרשויות המקומיות למערכת הבחירות הכללית.
11. בין לבין, ביום הבחירות לכנסת ה-21, פורסמו באמצעי התקשורת ידיעות לפיהן כ-1,300 מצלמות נסתרות הוצבו על ידי מפלגת הליכוד בקלפיות ברשויות הערביות בשל "חשש לזיופים"¹.
12. אף יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21, כב' המשנה לנשיאה חנן מלצר נדרש לעניין עוד ביום 09.04.2019 ופרסם החלטה בעניין, לפיה, המצלמות האמורות לא יצלמו ולא ישמרו תיעוד חזותי במהלך שעות ההצבעה אלא במקרים של חשש לפגיעה מהותית בטוהר הבחירות או בסדרן התקין, למשל איומים על חברי ועדות הקלפי, הצעות למתן שוחד בחירות או חשש לאלימות ביום הבחירות.
13. כן החליט יו"ר ועדת הבחירות כי ניתן יהיה להפעיל תיעוד חזותי למהלך ספירת הקולות, אך יש ליידע את המשתתפים בספירה שיצלמו בתחילת ההקלטה ובמהלכה ולתעד החלטה זו

¹ כתבתה של מורן אזולאי "פרסום ראשון: הליכוד התקין 1,300 מצלמות נסתרות בקלפיות במגזר הערבי" באתר "ynet" מיום 09.04.2019 <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5491656,00.html>

בפרוטוקול ועדת הקלפי. לבסוף, קבע יו"ר הוועדה כי עיון בתיעוד ייעשה על ידי משטרת ישראל בהתאם לסמכויותיה על פי דין, ולא על ידי מחזיקי המצלמות.

14. ביום 10.04.2019 פורסם פוסט באתר "פייסבוק" על ידי חברת יחסי הציבור "קייזלר ענבר" בה התגאו כי הם, בשיתוף פעולה מלא של מפלגת הליכוד, הובילו את המהלך של התקנת המצלמות הנסתרות ובו כתבו כך²:

"ששש... אל תגלו לאף אחד.

זה היינו אנחנו.

ראיתם את הכתבות בתקשורת שהבעירו את השטח ביום הבחירות? אלו שסיפרו על מצלמות שהושטלו בקלפיות במגזר הערבי ומנעו אלפי זיופים? אז כן, אנחנו "אשמים" במהלך הזה.

אחרי תקופת הכנה ארוכה, מערך לוגיסטי מדהים ושותפות עמוקה וצמודה עם טובי האנשים בליכוד, הרמנו מבצע שהיתה לו תרומה מכרעת לאחד ההישגים החשובים ביותר של מחנה הימין: 'טוהר המידות' במגזר הערבי. ובזכות זה שהוצבו משקיפים מטעמנו בכל קלפי, אחוז ההצבעה ירד מ-50%, הנמוך ביותר שנראה בשנים האחרונות!

זה המקום להגיד תודה ענקית ל-1350 אנשי השטח, פעילים מכל הגילאים והגוונים, מאילת בדרום ועד חיספין בצפון, שנכחו בקלפיות בכל רחבי הארץ, מהכפרים הקטנים ביותר ועד הערים הערביות הגדולות בארץ.

אתם - ש"זכיתם" לאיומים אלימים ביותר, לכמעט-לינציים וחקירות משטרתיות תחת אזהרה שנמשכו בחלקם כמה שעות, ולא וויתרתם לרגע על המשימה החשובה שהוטלה עליכם - אתם המנצחים הגדולים באמת! תודה ושוב תודה!"

15. מהפוסט עלה כי התקיים שיתוף פעולה צמוד של חברת יחסי הציבור עם מפלגת הליכוד, שתרים, לשיטתם, ל"טוהר המידות" במגזר הערבי. כך, נטען כי בזכות הצבת משקיפים מטעמם עם מצלמות נסתרות, אחוז ההצבעה במגזר הערבי ירד מ-50%.

16. בסמוך לאחר מכן, ביום 11.04.2019 פנתה העותרת אל יו"ר ועדת הבחירות הנכבד ואל מ"מ מפכ"ל משטרת ישראל וציינה כי לשיטתה, התמונה המצטיירת מהאמור מעלה חששות ממשיים לפגיעה קיצונית של מפלגת הליכוד בשיתוף עם אותה חברת יחסי הציבור בטוהר הבחירות, בערכי הדמוקרטיה ובעקרונות היסוד של שיטת הבחירות בישראל. כן העלתה העותרת חשש כי באותו ה"פרויקט" נחצו קווים אדומים ובוצעו עבירות פליליות של ממש על ידי גורמים שונים.

17. לפני מספר ימים פורסם כי מפלגת הליכוד מבקשת לקיים שוב את "מבצע המצלמות" וכי פנתה לשם כך ליו"ר ועדת הבחירות הנכבד בבקשה כי יאפשר זאת. לאור האמור, פנתה העותרת במכתבה אל יו"ר הוועדה הנכבד וביקשה כי יימנע מלאשר את פרויקט המצלמות, וכי יותיר את מלאכת אכיפת טוהר הבחירות לגורמי אכיפת החוק המוסמכים לכך.

ב. טיעון משפטי

אכיפה ראוי שתבצע על ידי גורמי אכיפת החוק בלבד

² הפוסט בדף "קייזלר ענבר" בפייסבוק - %2Cd%2CP=tn=https://www.facebook.com/Kaizler.Inbar/? R&eid=ARBsAeTWQ0cTGK_inWWunAdWNivch111-kBoS_9Y4OfHR4bO-rCMyluyqZOz63mK0exm-w7KYRQdUIH

18. מושכלות יסוד הן, כי המדינה והמדינה בלבד היא המוסמכת לקיום אכיפה של החוק, ופיקוח על קיום החוק על ידי אזרחי המדינה. כך הגדיר הסוציולוג מקס וובר את המדינה:

"ארגון פוליטי שיש לו זכות בלעדית להשתמש בכוח לגיטימי (אלימות ממוסדת) כלפי אוכלוסייה בעלת זהות קולקטיבית מובחנת שיושבת בטריטוריה שהיא שטח מוגדר".

19. הדבר עומד בבסיס ה"אמנה החברתית" עליה מבוססת המדינה. ראו בעניין זה בג"ץ 2605/05 המרכזי האקדמי למשפט ולעסקים, **חטיבת זכויות האדם נ' שר האוצר**, פ"ד סג(2) 545 (להלן: "**בגץ הפרטת בתי הסוהר**"), בפס' 2 לפסק דינה של כב' השופטת ארבל:

"אכן, המדינה היא מי שמתוקף האמנה החברתית מגשימה את רצון הקהילה, לה נמסרו על-פי אותה אמנה, הסמכויות להוציא רצון זה אל הפועל, והיא היחידה שרשאית להחזיק באמצעי כופה ולהפעיל כוח לצורך מימושה של תכלית זו תוך שקילת שיקולים ציבוריים, והם בלבד. רק בכוחה של המדינה "לנקז" את שאיפתה הקולקטיבית של הקהילה ולשקף את "הרצון הכללי" המגלם בתוכו את-השמירה על זכויות האדם של כל פרט ופרט לרבות של אלה שקולם אינו נשמע, באשר היא היחידה המונחית על-ידי האינטרס הציבורי הרחב."

20. עם השנים, החלו מגמות של הפרטה, וסמכויות שונות הועברו מהמדינה אל גורמים שונים, תוך שהמדינה מפקחת על הפעלת הסמכויות של אותם הגורמים. ואולם, בפסיקה נקבע כי כאשר הסמכות שמופעלת עשויה לפגוע בזכויות אדם, אין המדינה יכולה להתפרק מסמכותה ולהעביר את הסמכות אל גורמים אחרים:

"ההסכם בין האזרחים לבין השלטון אינו מתמצה בהעברת הסמכות להפעלת כוח כופה, לרבות בדרך של החזקה במאסר, אלא גם בכך שהמדינה תהיה זו שתפעיל את הכוח כשליחתה של הקהילה הפוליטית, שאחרת יישמט הבסיס לקיומו..." (שם)

21. בהקשר זה קבע בית המשפט גם, כי יש לקחת בחשבון גם את האינטרס של הגוף המפעיל את הסמכות:

"השאלה האם הגורם השולל את החירות פועל בראש ובראשונה על מנת לקדם את האינטרס הציבורי (יהא אשר יהא), או שמא בראש מעייניו עומד אינטרס פרטי כלשהו היא שאלה קריטית הניצבת בגרעין הקשה של הזכות לחירות אישית. התשובה לשאלה האמורה היא בעלת חשיבות ביחס לעצם הלגיטימיות של שלילת החירות..." (בג"ץ הפרטת בתי הסוהר, פס' 22 לפסק דינה של כב' הנשיאה נאור).

22. בענייננו – ככל שיש לקיים אכיפה משמעותית ומקיפה של טוהר הבחירות ושל תקינות הליך הבחירות, בין אם במגזר הערבי ובין אם במגזרים נוספים, הסמכות לביצוע אכיפה זו ופיקוח זה, נתונה למדינה, ובפרט לגורמי אכיפת החוק.

23. לא ניתן לסבול מצב בו גורמים פוליטיים בעלי אינטרס פוליטי מובהק וגלוי – הורדת אתר ההצבעה במגזר הערבי – יופקדו על אכיפת הסדר וטוהר הבחירות, ותיתן להם האפשרות לקיים לצורך כך מבצע מקיף שעשוי לזרוע ולהשרות אווירת פחד, הפחדה ואיומים.

פגיעה בסעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת

24. ס' 4 לחוק-יסוד: הכנסת שכותרתו "שיטת הבחירות" קובע כך:

"הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות, ויחסיות, לפי חוק הבחירות לכנסת; אין לשנות סעיף זה, אלא ברוב של חברי הכנסת."

כלומר, על פי חוק הבחירות לכנסת, הבחירות לכנסת הן חשאיות, שוות, ויחסיות. אותו ה"פרויקט" שבוצע על ידי מפלגת הליכוד בשיתוף פעולה עם גורמים שונים מבטא פגיעה חמורה בסעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת. זאת, כאשר למעשה, אותו הפרויקט יש בו בכדי:

א. **לפגוע ביחסיות שיטת הבחירות** - המהלך נועד, כך על פי הצהרת הגורמים המבצעים, להקטין את אחוז ההצבעה במגזר הערבי. מהלך שכזה פוגע ביחסיות הבחירות, שכן אחוז קטן יותר יוצא להצביע, כך שנפגע ייצוג המגזר הערבי בבית המחוקקים. עוד יש לציין, כי מדובר במגזר שאחוז ההצבעה בו נמוך ממילא, בשל מאפיינים שונים ובשל מורכבות הקיימת מתוקף היותו מגזר מיעוט, ומהלך כוחני שכזה, עשוי לפגוע עוד יותר באפשרות ייצוגו.

ב. **לפגוע בחשאיות הבחירות** - המהלך נועד לתעד או לאיים בתיעוד של הצבעת אותם הבוחרים מהמגזר הערבי שמגיעים לקלפיות באופן שפוגע בחשאיות הבחירות, המהווה תנאי בסיסי לקיומו של השלטון הדמוקרטי. חשאיות הבחירות איננה רק החשאיות של הפתק אותו בוחרים האזרחים לשים בקלפי. ישנם גורמים מוגדרים בחוק הישראלי שחובה על אזרח להזדהות בפניהם, כגון שוטרים, בקרי גבולות וכן חברי ועדת קלפי. לא ייתכן שאזרחים הבוחרים לממש את זכותם להצביע, יחששו שיצולמו ושבתמונתם ייעשה שימוש כזה או אחר, כאשר אינם חייבים לפרסם ברבים את דבר הצבעתם.

ג. **לפגוע בשוויון הליך הבחירות** - המהלך פוגע באופן ממשי בשוויון בהליך הבחירות מקום בו מפלגה מחליטה "לקחת את החוק לידיים" ולאכוף בעצמה עקרונות של "טוהר בחירות" לכאורה, וכאשר מחליטה לבצע אכיפה זו באופן בררני, מוטה, וייתכן ואף גזעני. ויודגש, כי אף אם ישנו מקום לקיום אכיפה בעניין טוהר הבחירות, האכיפה צריכה להתבצע באופן שוויוני ולא על בסיס "פרופיילינג" - אפליה סטטיסטית המתבססת על זיהוי ושיוך לקבוצה מוגדרת מבחינת גזעית או אתנית.

השימוש במצלמות מעלה חשש לקיום עבירות פליליות

25. ס' 197 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 קובע:

"המנסה למנוע, לחבל או להפריע בחירות ציבוריות - בכוח, באלימות, באיומים או בכל מעשה שהוא עבירה לפי חוק זה, דינו - מאסר שלוש שנים."

26. מהמתואר עולה כי במערכת הבחירות לכנסת ה-21 נעשה ניסיון של ממש להפעיל איומים על המגזר הערבי על מנת למנוע ממנו להצביע, וזאת על מנת להוריד את אחוז ההצבעה בו.

27. מגזר זה, הוא מגזר מיני רבים במדינת ישראל, וזכות האזרחים הנמנים עליו לממש את זכותם להצביע, איננה שונה כהוא-זה מזכותו של כל אזרח אחר במדינת ישראל! מדובר פה, לטעמה של העותרת, במהלך שנועד למנוע לחבל ולהפריע בחירות ציבוריות, מהלך הכולל שימוש בכוח, גם אם לא פיזי, על מנת לפגוע באפשרות אזרחי המדינה לממש את זכותם ולהצביע.

28. כן נציין בעניין זה את ס' 119(א)(3) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט-1969 המטיל סנקציה פלילית על מי שמפריע לבחירות ונוסחו:

"אלה דינם מאסר שנתיים או קנס 10,000 לירות:

... (3) המפריע לבחור בהצבעה או המונע אותו מהצביע;"

29. בענייננו, וודאי שנוכחות של מצלמה בשטח הקלפי עשויה לעורר תחושת אי נוחות, בוודאי בקרב מגזר מיעוט במדינת ישראל שממילא אחוזי ההצבעה בו נמוכים, באופן שעשוי להפריע או למנוע מהאזרחים לממש את זכותם הדמוקרטית ולהצביע.

30. בעניין זה, ראו את חוות הדעת של פרופ' קרין נהון המצורפת להשלמת הטיעון, בה מתוארות פניות של אזרחים שנמנעו ממימוש זכותם לבחור במערכת הבחירות לכנסת ה-21, וזאת לאור הצבת המצלמות על ידי מפלגת הליכוד.

השימוש במצלמות פוגע בזכות החוקתית לבחור ולהיבחר

31. כידוע, בית המשפט העליון עמד לא אחת על הזכות הדמוקרטית החוקתית לבחור ולהיבחר, ועל חשיבותה ומרכזיותה של זכות זו. כך למשל, כתבה כב' השי' (בדימוס) פרוקציה בבג"ץ 10466/08 דויז אלחייני נ' מפקד כוחות צה"ל ביו"ש האלוף גדי שמני (פורסם בנבו, 19.01.2009):

"הזכות לבחור ולהיבחר, הנתונה לאזרחי המדינה, הינה זכות חוקתית מוכרת בעלת מעמד-על, ומעמדה זה מאפיין הן את הבחירות הכלליות למוסדות השלטון המרכזי, והן את הבחירות לשלטון המקומי. עיקרו של הליך זה בקיום חופש ביטוי של הבוחר ושל המועמד להיבחר, ובקיומה של זרימה חופשית ובלתי מופרעת של דעות ורעיונות, העומדים בגרעינו של הליך בחירות חופשי ודמוקרטי... באיזון שבין עליונותה של הזכות החוקתית הקשורה בבחירות, לבין אינטרסים נוגדים, תגבר בדרך כלל ידה של הזכות החוקתית. רק מצבים קיצוניים במהותם יצדיקו סטייה מעקרון זה."

32. עוד נאמר בבג"ץ 753/87 בורשטיין נ' שר הפנים פ"ד מב(4) 462 (1989) כך:

"הזכות לבחור ולהיבחר היא זכות יסוד של כל אדם בחברה דמוקרטית... זכות זו מוצאת את ביטויה העיקרי בישראל בזכות האזרח לבחור ולהיבחר לרשות המחוקקת של המדינה."

33. בנוסף לכך, הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.910 שכותרתה "טוהר הבחירות" קובעת כי טוהר הבחירות מחייב שכל בוחר יצביע בבחירות בהתאם לדעתו על המצעים והמועמדים של הרשימות המתמודדות בבחירות. ולעניין זה תציין העותרת כי גם איומים באופנים שונים, בכוחם להשפיע על הצבעת הבוחר. לפיכך ניסיון להשפיע על שיקול הדעת של הבוחר באמצעות איומים נקבע בחוק כעבירה חמורה.

34. בענייננו – דומה כי אותה התופעה ממנה מבקשת מפלגת הליכוד "להושיע" את המגזר הערבי, של הפעלת איומים, כוח ושיבושים בהליך הבחירות, מתבצעת למעשה במו ידה על ידי השימוש במצלמות.

35. האיום הסמוי שבמצלמה המוחזקת בידי פעילי מפלגה אחת ומצלמת מצביעים בבואם אל הקלפי, בוודאי אם מדובר במפלגה השרויה בפער אידיאולוגי מאותו המגזר בו מבצעת היא את פעולות הצילום – מונע מאזרחים לקיים את זכותם החוקתית לבחור.

השימוש במצלמות על ידי הליכוד איננו עולה בקנה אחד עם הוראות החוק לעניין ניהול

הבחירות

36. סעיף 73 לחוק הבחירות לכנסת שכותרתו "נוכחות במקום הקלפי" קובע כך:

"בשעות ההצבעה לא יימצא אדם במקום הקלפי זולת חברי ועדת הקלפי או ממלא מקומו של חבר הוועדה שנעדר, משקיפים כאמור בסעיף 24(ד), מזכיר ועדת הקלפי, חברי הוועדה המרכזית והוועדה האזורית, בוחרים שהותרו להיכנס לשם הצבעה, שר הפנים או בא כוחו ושוטרים הדרושים לדעת ועדת הקלפי לשמירת הסדר, וכן עובדי הוועדה המרכזית ועובדי הוועדות האזוריות הנדרשים להימצא במקום הקלפי לצורך מילוי תפקידים ומבצעים עבודות או תפקידים מהסוג שקבע יושב ראש הוועדה המרכזית בכללים כאמור בסעיף 73א."

37. בהמשך לכך, קובע סעיף 73 שכותרתו "קביעת כללים לעניין נוכחות עובדים במקום הקלפי" כך:

"יושב ראש הוועדה המרכזית רשאי לקבוע בכללים סוגי עבודות או תפקידים **שעובדי הוועדה המרכזית או הוועדה האזורית** שמבצעים אותם ביום הבחירות יהיו רשאים להימצא אף הם במקום הקלפי בשעות ההצבעה לצורך מילוי תפקידים."

38. מהאמור עולה כי **קיימת רשימה סגורה** של בעלי תפקידים שמוסמכים להימצא במקום הקלפי ביום הבחירות ולבצע תפקידים שונים. כן עולה כי יו"ר הוועדה רשאי לקבוע סוגי תפקידים נוספים שיבוצעו על ידי עובדי הוועדה המרכזית או האזורית במקום הקלפי.

39. בין כל אלו אין, כמובן, כל אזכור לפעילים של מפלגות שיצלמו את המצביעים המגיעים לממש את זכותם הדמוקרטית, לצורך זה או אחר.

40. כן קובעות תקנות הבחירות לכנסת, תשל"ג-1973 מגבלות שונות על המעורבות של המשקיפים מטעם הסיעות השונות. למשל, סעיף 45 לתקנות קובע:

"חברי ועדת הקלפי, המזכיר והמשקיפים יימנעו מלנהל שיחות כלשהן עם האנשים המבקשים להצביע, פרט לשיחות של חברי הוועדה הכרוכות בזיהויים של המצביעים ובמהלך ההצבעה."

41. וכן קובע סעיף 45א איסור על שימוש בכלים טכנולוגיים שונים בשעת הבחירות:

"ביום הבחירות, בשעה שבה מצוי מצביע בקלפי ובעת ספירת הקולות, לא ישוחח אדם ממכשיר טלפון נייד או מכשיר קשר בחדר שבו פועלת ועדת קלפי, אלא לצורך ניהול ההצבעה בקלפי או במקרי חירום, ולא יפעיל אדם בחדר כאמור מכשיר רדיו או טלוויזיה."

42. כמו כן, סעיף 42 לתקנות קובע כי הגורם האמון על הסדר במקום הקלפי הוא מזכיר הקלפי, ואין כל אזכור לגורמים נוספים האמונים על הסדר במקום:

"יושב ראש הוועדה ישמור על הסדר במקום הקלפי; הוא רשאי להרחיק אדם המתנהג שלא כשורה, ואדם זה לא יחזור למקום הקלפי אלא ברשות היושב ראש בלבד; אין להפעיל כוח זה כדי למנוע בוחר הזכאי להצביע במקום מלהשתמש בזכותו זו."

43. מהאמור עולה כי החקיקה והתקנות מעגנים באופן ברור את מערכת התפקידים של הגורמים השונים הלוקחים חלק בקיום הבחירות. מדובר ברשימה סגורה של בעלי תפקידים, אשר לכל אחד תפקיד ברור וגם מגבלות שונות על התנהלותו.

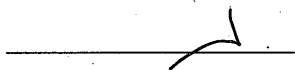
44. אין בחוק כל אזכור לקיומה של אפשרות לקיים תפקידים נוספים על ידי גורמים שאינם ממונים על ידי ועדת הבחירות, או שאינם גורמי אכיפת החוק.

ג. סיכום

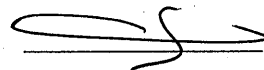
45. התמונה העולה אם כן מכל האמור לעיל, היא של קבוצת אזרחים – המגובה על ידי מפלגת השלטון במדינת ישראל – אשר מבקשת לקחת את החוק לידיים, תוך סימון ציבור שלם באפליה סטטיסטית פסולה, ותוך הילך אימים שמטרתו אחת – פגיעה חמורה בזכות לבחור ובזכות להבחר של מגזר שלם.

46. מדינת ישראל היא דמוקרטיה יציבה ומשגשגת בה קיים שלטון חוק וגורמי אכיפה אשר תפקידם לאכוף את הוראותיו, ובין היתר לשמור על טוהר הליך הבחירות והגינותם. חתירה תחת יסודות אלו על ידי "מיליציות אזרחיות" המבקשות לקחת את החוק לידיים, תוך כניסה לנעלי רשויות האכיפה ותוך רמיסת כבודם של אזרחי מדינה על רקע מוצאם האתני – לא יכול ותעבור בשתיקה ובוודאי שלא תאושר.

47. אשר על כן, תתכבד העותרת להגיש עיקרי טיעון אלו, ולשוב על בקשתה כי וועדת הבחירות תאסור על המשיבים להוציא לפועל את תכניתם להצבת המצלמות בקלפיות ביום הבחירות. ככל שסבורה הוועדה כי אכן קיים צורך מיוחד בהגברת האכיפה במוקדים מסוימים – הדבר צריך להיעשות על ידי גורמי אכיפת החוק במדינת ישראל.

זהר אלטמן - רפאל, עו"ד

תומר נאור, עו"ד

ב"כ העותרת

היום, 7 באוגוסט 2019, ו' אב התשע"ט, ירושלים

נספח א

חוות דעת מומחה של הפרופ'
קרין נהון בנושא הצבת מצלמות
במקומות הקלפי

7.8.2019

לכבוד
כבוד השופט חנן מלצר
המשנה לנשיאת בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-22
ירושלים
כבודו,

הנדון: חוות דעת מומחה בנושא הצבת מצלמות במקומות הקלפי

אני הח"מ, פרופסור קרין נהון, התבקשתי על ידי התנועה לאיכות השלטון, לחוות את דעתי בנושא הצבת מצלמות במקומות הקלפי ביום הבחירות על ידי מפלגת הליכוד. אני משמשת כפרופסורית-חברה בבית הספר לממשל, ובבית הספר לתקשורת במרכז הבינתחומי הרצליה, ובעבר כפרופסורית-חברה בבית הספר למידע באוניברסיטת וושינגטון. תחום המחקר שלי, פוליטיקה של המידע, בוחן את ההשפעה שיש לטכנולוגיות מידע ולרשתות החברתיות על משטרים דמוקרטיים. אני פעילה ציבורית. בין השאר, משמשת כנשיאת איגוד האינטרנט הישראלי, ממייסדי התנועה לזכויות דיגיטליות, חברת ועד בתנועה לאיכות השלטון ולשעבר חברה בוועדת ביניש לבחינת חוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959.

הסוגיה שעומדת לפתחנו נחלקת לשתי שאלות עקרוניות, שעומדות על סדר היום:

1. האם ראוי להתיר למפלגה להציב מצלמות במגזר הערבי על מנת לשמור על טוהר הבחירות?
2. האם הפתרון הטכנולוגי של הצבת מצלמות על מנת לשמור על טוהר הבחירות, הוא פתרון מידתי וראוי, גם אם ועדת הבחירות הייתה זו שמיישמת אותו?

מה מצלמים?

לב ליבה של הסוגיה הראשונה נמצא בשאלת הימה מצלמים?, וימי מצלם?

כשאנו מדברים על הצבת מצלמות, אנו חושבים על מעקב אחר בוחר יחיד או קבוצת בוחרים, אולם המשמעות היא שמאות אלפי סרטונים, ואם פרויקט כזה יאושר ע"י ועדת הבחירות בכל הארץ, המשמעות היא שמיליוני סרטונים יתעדו במקומות הקלפי את הנעשה. במילים אחרות, מדובר על היווצרות מאגר מידע שירכז בתוכו מיליוני סרטונים עם נתונים של אזרחי המדינה. על פי הנחיות רשם מאגרי המידע משנת 2012 לגבי שימוש במצלמות מעקב, הצבת המצלמות חייבת להיות מוגדרת באופן חד, ספציפי ומפורש¹, דבר שלא קיים כיום.

כיום בעזרת טכנולוגיות, שנגישות לכל, ניתן, בקלות יתרה, להפוך את התמונות הללו למאגר תמונות ביומטרי שיכול לא רק לאמת זיהוי של בוחר, כלומר לוודא שבוחר א' הוא אכן בוחר א', אלא מאגר שכוה יכול לזהות אנשים מרחוק על ידי סריקה של המאגר כולו.

¹ שימוש במצלמות אבטחה ומעקב ובמאגרי התמונות הנקלטות בהן, הנחיות רשם מאגרי מידע מסי' 4/2012, https://www.gov.il/he/departments/policies/surveillance_cameras_guidelines

התפתחות הטכנולוגיה, ביחוד טכנולוגיות שלובי בינה מלאכותית, מאפשרת כיום מפתוח אוטומטי, שליפת מידע לצד פרמטרים שונים באופן אוטומטי, אפשרויות זיהוי פנים אוטומטי. כלומר אין מדובר אך ורק בתיעוד רציף של האירועים והפוקדים את הקלפי, אלא מדובר ביכולת חיפוש ואחזור חזקים גם בדיעבד. בנוסף לכך, היכולת להצליב את התמונות עם הנתונים הקיימים בקלפי (שם, ת"ז וכתובת), מאפשרת זיהוי חד-חד ערכי של האזרחים הנמצאים בקלפי, דבר שאמנם לא פוגע בחשאיות בחירת הפתק מאחורי הפרגוד, אך פוגע, ללא ספק, בתהליך חשאיות הבחירות באופן כללי.

לצד התרומה הצנועה, שמאגר תמונות מרכזי כזה יכול להוסיף על מנת למנוע התחזות וזיוף בחירות, הקמתו ועצם קיומו פוגעים בזכות לפרטיות. הפגיעה הזו מתעצמת לנוכח השימוש ההולך וגובר בטכנולוגיות בינה מלאכותית, וביכולות כרייה ועיבוד מידע מורכבים. צילום באמצעות מצלמות מעקב במרחב הציבורי פוגע בזכות לפרטיות המעוגן בפרק א' לחוק הגנת הפרטיות, סעיף 7א' לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ובאופן כללי על ידי סעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת. פגיעה בפרטיות מותרת אך ורק אם נועדה לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש.

כשבוחנים את המידע המצולם, אין ספק שצריכות להישאל שאלות שעוד לא נשאלו על ידי ועדת הבחירות. מי כיום אחראי לבדוק איזה אובייקטים המצלמה מצלמת, מה יכולות הצילום? למשל, האם מדובר במצלמות עם יכולות פונקציונליות מיוחדות, למשל מצלמות אינפרא-אדום שמצליחות לצלם תמונות פולשניות ללא בגדים? האם לא יתנו לאזרח שמסרב שיצלמו אותו, להצביע? מי יהיה אחראי במידה ותמונות ממקומות הקלפי יופצו ברשתות החברתיות וייצרו אפקט מצנן מלהשתתף בתהליך הבחירות?

דליפה ושימושים שניוניים במאגר הצילומים ממקום הקלפי

בשנים האחרונות אירעו דליפות ופריצות רבות למאגרי מידע רגישים. לדוג' המאגר המידע של המשרד לניהול כח אדם בממשל ארה"ב נפרץ, ונתונים כולל טביעות אצבעות של כ-21 מיליון מועמדים לעבודה ועובדים בממשל בארה"ב הועברו לידיים עוינות². למעשה, הנחת העבודה של כל מקבל החלטות בתחום אבטחת המידע כיום הוא כי אי אפשר למנוע לגמרי דליפה של מידע. על ועדת הבחירות לשקול היטב מה המשמעות של ניהול מאגר מידע שכזה, תיחזוקו והגנה עליו, העלות של פעולות אלה.

בנוסף, האתגרים שעומדים בפני מנהלי מאגר תמונות שכזה הוא לא רק דליפה ופריצה, אלא שהם עם הזמן הם הופכים ליעד ללחץ לשימושים אחרים ממה שתוכנן להם בתחילה (איתור שיבוש טוהר בחירות). חוק המאגר הביומטרי הדגים זאת היטב כאשר מטרת המאגר הביומטרי היא לאתר זיופים מסוג הרכשות כפולות, אולם בפועל התיר שימושים נוספים למשטרה, ובעתיד לכאלה שייקבעו על ידי שר הפנים³.

לא רק שימושים שניוניים על ידי גורמי ממשל, תארו לכם את השימוש המסחרי והפוליטי שיכול להיעשות על ידי אינטגרציה של המידע החד-חד ערכי שיושג כתוצאה משימוש במאגר התמונות עם מידע מהרשתות החברתיות, שיאפשר לעבד ולנתח את המידע על פעולות הבוחרים בהווה ובעתיד.

² <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001295831>

³ ראה בג"צ 2780/17 ארד בע"מ נ' כנסת ישראל

מדינת ישראל, ולבטח מפלגה לא ערוכים קיום לקיים מבצע שכזה בצורה אחראית. פרויקט הצבת המצלמות כיום, ע"י גוף פרטי או מפלגה, מסוכן שכן הוא כלל לא מכיל קריטריונים ברורים לביצוע תהליך הצילום: מיקום התקנת המצלמות בקלפי וזווית הצילום, מספר המצלמות, זמני הצילום, רזולוציה התמונה ואיכותה, שימוש בפונקציות מיוחדות, יידוע והסכמת הציבור על הצבת מצלמות מעקב, שמירת הצילומים ומחיקתם, הגבלת השימוש במידע והגנה על מאגר המידע.

מי מצלם?

לאחרונה פורסם⁴ כי בבחירות הקרובות מתכוונת מפלגת הליכוד להרחיב את פרויקט הצבת המצלמות במגזר הערבי ע"י משקיפים וחברי ועדות קלפי מטעם המפלגה. ראשית, ההימצאות באזור הקלפי מוגבלת לתפקידים ברורים (לפי סעיף 73 לחוק הבחירות לכנסת), וגם התפקידים והסמכויות של משקיפים וחברי ועדת הקלפי מפורטים היטב בתקנות הבחירות לכנסת, תש"לג 1973. כך למשל בסעיף 28 לתקנות מוגדר כי תפקידו של המזכיר הוא לעמוד לרשות ועדת הקלפי בקבלת חומר וציוד והעברתו למקום הקלפי, לשמור על החומר ועל הציוד שבידי ועדת הקלפי, לרשום את הפרוטוקולים ולמלא טפסים וגליונות אשר על ועדת הקלפי לערכם, לארוז את חומר הבחירות בסיום עבודת ועדת הקלפי ולהילוות להעברתו ומסירתו לוועדה האזורית ולבסוף, להוסיף את חתימתו על הפרוטוקול של ועדת הקלפי.

לא בכדי החוק והתקנות מפרטים את התפקידים של אלה שיכולים להימצא באזור הקלפי. המטרה היא למנוע פיתוח יוזמות פרטיות, שאין להן שום סמכות בחוק ושעלולות להפריע ולפגוע בהליך בחירות תקין. הפעילות היוזמה של מפלגת הליכוד עומדת בניגוד לכללים ולרוח החוק.

טוהר הבחירות הוא מהרגישים והחשובים בכל משטר דמוקרטי. הלגיטימציה הגבוהה של תהליך הבחירות ותוצאותיה תלויה באמון של האזרחים בגוף האחראי על אכיפת הבחירות, קרי: ועדת הבחירות. העברת האחריות לאכיפת החוק לגוף פרטי, קל וחומר, מפלגה עם אינטרס, תפגע קשות באמון הציבור בהליך תקין והוגן. הצבת מצלמות בקלפיות על ידי מפלגה, למעשה מהווה לקיחת החוק לידיים על ידי אזרחים בעלי מניעים פוליטיים-מפלגתיים.

את מי מצלמים?

הידיעה על הצבת המצלמות על ידי מפלגת הליכוד בבחירות לכנסת ה-21, הופצה, בכוונת מכוון, בצורה ויראלית בציבור, על מנת לייצר הרגשה שכל הקלפיות במגזר הערבי מצולמות⁵. הידיעה של כל בוחר ובוחר, במגזר אחד ספציפי, שהוא מצולם באזור הקלפי, פוגעת בערך הבחירות החופשיות ויוצרת רתיעה מתהליך ההצבעה. לטווח הארוך, הפצת צילומים והקלטות מתוך הקלפי תוך כדי הליך ההצבעה על ידי גופים פרטיים, יכול לגרום להשפעה שלילית על התנהגות הבוחרים וכתוצאה מכך אף לשבש תוצאות של בחירות.

⁴ טל שניידר, 1.8.2019, צילום בתוך הקלפי, גלובס <https://www.globes.co.il/new/article.aspx?did=1001295831>

⁵ טל שניידר, 1.8.2019, צילום בתוך הקלפי, גלובס <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001295831>

בפוסט מה-10 לאפריל, 2019, כתב בפייסבוק מר שגיא קייזר, שעמד מאחורי פרויקט הצבת המצלמות מטעם הליכוד "זוהי היינו אנחנו... הרמנו מבצע שהייתה לו תרומה מכרעת לאחד ההישגים החשובים ביותר של מחנה הימין: 'טוהר המידות' במגזר הערבי. ובזכות זה שהוצבו משקיפים מטעמנו בכל קלפי, אחוז ההצבעה ירד מ-50%, הנמוך ביותר שנראה בשנים האחרונות." סוגיית טוהר הבחירות היא אכן סוגיה חשובה, אולם נראה כי כוונת הליכוד בהכנסת מצלמות לאזור הקלפי הייתה מעבר לכך, להגדיל את שיעור אי-ההצבעה במגזר הערבי.

אחוז הבחירה במגזר הערבי בבחירות לכנסת ה-21 היה 49.2% לעומת 68.5% בקרב כלל האוכלוסייה. זוהי ירידה משמעותית משיעור ההצבעה בבחירות לכנסת ה-20 במגזר הערבי (63.7%). בסקר⁶ שנערך על ידי עמותת סיכוי, עמותת יוזמות אברהם ומרכז 'אקורד' ביולי 2019 נמצא כי 32% מהמגזר הערבי מתלבטים לגבי הצבעתם בבחירות הקרבות לכנסת ה-22. הסקר מתעד סיבות שונות לאי-הצבעה במגזר הערבי, בין השאר, חוק הלאום, הפירוק של הרשימה המשותפת, מדיניות הימין, מדיניות ויחס השמאל, תחושה של חוסר תועלת בהצבעה, החרמה ועוד. בשיחה עם פרופ' ערן הלפרין, אחד מעורכי הסקר, נאמר כי בסקר הבא שיערך בשבוע הקרוב הם יבחנו באופן מכוון את ההשפעה של הצבת המצלמות על אי הצבעה. אהיה זהירה ואומר, שהצבת מצלמות במגזר אחד, שהינו מיעוט, באופן מפלה יחסית למגזרים אחרים, עלולה לפגוע ביחסי האימון שיש לערבים אזרחי ישראל במוסד הבחירות, ובמרקם היחסים הרגיש ממילא בין האוכלוסייה הערבית לאוכלוסייה היהודית.

לפעולת הצבת המצלמות באופן סלקטיבי במגזר אחד יש, בנוסף, השפעות רוחביות על הליך הבחירות שאמור להיות שוויוני, מצד אחד, וחשאי, מצד אחר. סעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת קבע כי הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות ויחסיות. פרשנות סעיף השוויון מתמקדת לרוב בשוויון בין הבוחרים, כלומר בין הקולות שניתנו בקלפי, ומצד שני בשוויון ההזדמנויות לגבי הרשימות המתחרות. אולם מאחר שבחירות כלליות במדינה נועדו לשקף את רצונו האמיתי של העם ביחס לשלטון הנבחר, עליהן להתנהל בהליך תקין והוגן על כל פרטיו ודקדוקיו. לשם כך נדרש גם שוויון בתהליך בהקשר קולקטיבי לקבוצות שונות בחברה הישראלית, קל וחומר, קבוצות מיעוט. לדוגמא, איש לא היה מעלה על הדעת שהחלטה על איסור קמעות בתעמולת בחירות הייתה ניתנת למגזר מסוים, ולא באופן שוויוני.

כך גם הפעולה של הצבת מצלמות בקלפי במגזר אחד, ולא באופן שוויוני. אם יוחלט על ידי ועדת הבחירות להציב מצלמות על ידי גורמים ממשלתיים (דבר שלדעתי שגוי בשל ההשלכות של פעולה זו), הרי שיש לדאוג לאכיפה לכלל המצביעים ללא הבדל דת, גזע ומין. כמובן, שעקרון השוויוניות לא סותר פעולה פרטנית של רשויות אכיפת החוק, במידה ויש מידע ממשי על בעיית זיוף או טוהר בחירות באזור קלפי מסוים.

האם צריך בכלל לצלם?

עד כה התמקדתי בזהות הגורמים הפועלים להצבת המצלמות, בהשלכה שיש לפעולה סלקטיבית, ובהשלכות של מידע שמופק ממצלמה על תהליך הבחירות. אולם יש לשאול שאלה כללית אף יותר, שעניינה השימוש במצלמות כאמצעי טכנולוגי לפיקוח ומעקב חזותי ו/או קולי מרחוק על שטחים ציבוריים, ובמקרה שלנו על מקום הקלפי. אם אכן ישנה בעיה של טוהר בחירות, האם, באופן כללי, על ועדת הבחירות לאמץ פתרון טכנולוגי של הצבת מצלמות על מנת לפתור את בעיית הזיופים באזורי קלפי? האם אכן מצלמות נחוצות על מנת לפתור את הבעיה?

⁶ סקר כוונות הצבעה בחברה הערבית, יולי 2019, <http://bit.ly/2GCpe3y>

על מנת לענות על שאלת הנחיצות יש, בראש ובראשונה, לבדוק האם הבעיה שהמצלמות באות לפתור אכן קיימת בפועל, ומה סדר הגודל שלה. לאחר מכן, צריך להבין לעומק את היתרונות והחסרונות של פתרון הצבת המצלמות המוצע, בטווח הקצר ובטווח הארוך בהיבטים הבאים: האפשרות לזייף את הבחירות לאור הפתרון, ההשלכות לביטחון הציבור והמדינה במקרה של דליפה או פריצה, פרטיות האזרחים, השימוש במידע הנצבר למטרות שלא הוגדרו במקור, עלות הטמעת המצלמות ונזקים שניוניים צפויים. את היתרונות והחסרונות הללו יש להשוות, בהקשר אל חלופות אחרות אפשריות לשמירה על זיוף זהות בבחירות, שרק אחת מהן היא הצבת מצלמות באזורי קלפי ויצירת מאגר מידע של תמונות אלו. כלומר צריך לשאול האם מצלמות המעקב הן בכלל האמצעי המתאים והיעיל לפתרון הבעיה. רק מענה לכל השאלות הללו יוכל לכוון אותנו האם פתרון הצבת מצלמות הוא מידתי או לא.

בשלב זה, אינני סבורה שהתקיים דיון עמוק שכזה, ועל כן, היכולת לבחור בפתרון טכנולוגי של הצבת מצלמות באופן כללי עם השלכות כל כך נרחבות, וללא הליך חקיקה מסודר, הוא מסוכן.

על מנת לענות על שאלת הנחיצות יש, בראש ובראשונה, לבדוק האם הבעיה שהמצלמות באות לפתור אכן קיימת בפועל, ומה סדר הגודל שלה. לאחר מכן, צריך להבין לעומק את היתרונות והחסרונות של פתרון הצבת המצלמות המוצע, בטווח הקצר ובטווח הארוך בהיבטים הבאים: האפשרות לזייף את הבחירות לאור הפתרון, ההשלכות לביטחון הציבור והמדינה במקרה של דליפה או פריצה, פרטיות האזרחים, השימוש במידע הנצבר למטרות שלא הוגדרו במקור, עלות הטמעת המצלמות ונזקים שניוניים צפויים. את היתרונות והחסרונות הללו יש להשוות, בהקשר אל חלופות אחרות אפשריות לשמירה על זיוף זהות בבחירות. כלומר, יש לשאול האם מצלמות המעקב הן בכלל האמצעי המתאים והיעיל לפתרון הבעיה. רק מענה לכל השאלות הללו יוכל לכוון אותנו האם פתרון הצבת מצלמות הוא מידתי או לא.

בשלב זה, אינני סבורה שהתקיים דיון עמוק שכזה, ועל כן, היכולת לבחור בפתרון טכנולוגי של הצבת מצלמות באופן כללי עם השלכות כל כך נרחבות, וללא הליך חקיקה מסודר, הוא מסוכן.

לסיכום

אסור לתת למפלגה כלשהי, לקחת את החוק לידיים, ולפעול באופן סלקטיבי במגזר אחד בארץ, או בכלל הארץ. הצבת מצלמות על ידי גורם פרטי היא פתח ל"מערב פרוע", בו כל איש יעשה כל שיחפוץ בו, אם יחשוב שזה מתאים להגנה על טוהר הבחירות, וייקח את החוק לידיים. השמירה על טוהר הבחירות היא חשובה ביותר, ועל תפקיד זה צריכה להיות אחראית אך ורק ועדת הבחירות וגורמי אכיפת החוק.

פתרון הצבת המצלמות בקלפי, באופן כללי, אינו מידתי, גם כשמדובר בכלל האוכלוסייה וזאת לאור ההשלכות הישירות והשניוניות הנובעות מכך.

באם הוועדה תחליט שיש צורך בהצבת מצלמות בתוך אזורי הקלפי, הרי שמעבר לפגיעה הפוטנציאלית בחשאיות הבחירות, בתהליך הבחירה, ובפרטיות עליה לתת את הדעת גם להשלכות שיש לניהול מאגר תצלומים שכזה, לאפשרות דליפת המידע ממנו ולאפשרות השימוש לרעה במידע הנובע ממאגר שכזה.

באם ועדת הבחירות תחליט לאפשר פרויקט כזה, צריך לפני כן לפתח קריטריונים ברורים לתהליך הצילום שיכללו מידע ברור לגבי מי רשאי לצלם, מיקום התקנת המצלמות בקלפי וזווית הצילום, מספר המצלמות, זמני הצילום, רזולוציה התמונה ואיכותה, שימוש בפונקציות מיוחדות, יידוע והסכמת הציבור על הצבת מצלמות מעקב, שמירת הצילומים ומחיקתם, הגבלת השימוש במידע והגנה על מאגר המידע.

אשמח לעמוד לרשות הוועדה בכל שאלה נוספת שתהיה,

בברכה

פרופ' קרין נהון